

Høring:

Vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke

Med dette gir Det teologiske Menighetsfakultet (MF) sin uttalelse om utkastet *Vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke*. Vi vil gi anerkjennelse for det betydelige og gode arbeidet som er nedlagt i høringsutkastet. I hovedsak støtter vi også de overgripende teologiske og pedagogiske perspektivene som kommer til uttrykk i utkastet. Det gjelder bl.a. grepet med å kombinere tradisjonsformidling, livstolkning og praksis i trosopplæringen. Vi har likevel en del forslag til forbedringer, både av mer overordnet karakter og når det gjelder viktige enkeltheter.

Uttalelsen er skrevet som en sammenhengende tekst, ut fra noen overordnede synspunkt. Vi har likevel valgt en disposisjon som følger høringsutkastet og rekkefølgen i høringsspørsmålene. På den måten er uttalelsen utformet som fortløpende svar på sentrale høringsspørsmål. I overskriftene angir vi etter hvert nummeret på de høringsspørsmålene som kommenteres.

Forord - 1a)

Forordet gir en overordnet karakteristikk av planen, med vekt på hensikt, mål og oppbygning. Planen skal bl.a. være et redskap for trosopplæring i menighetene, den skal bidra til å realisere intensjonene med trosopplæringsreformen, den omtales som retningsgivende og som et ressursdokument for det lokale planarbeidet. Det "forutsettes" at det utarbeides lokale planer for trosopplæring i den enkelte menighet, og disse "skal" revideres med jevne mellomrom. I en *tekstboks* formuleres samtidig det som skal være det overordnede "Målet for trosopplæringen".

Her melder det seg flere spørsmål. For det *første*, teksten i tekstboksen er strengt tatt ikke formulert som noe mål, og det er uklart om det er det overordnede målet for *trosopplæringen* eller for den foreliggende *planen* som er intendert. Vi foreslår at overskriften endres til "Formål". Så kan teksten utformes slik at den uttrykker formålet (det overordnede målet) *både* for planen og for trosopplæringen, for eksempel slik:

FORMÅL

Plan for trosopplæring i Den norske kirke har som formål å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som

- fremmer kristen tro,
- gir kjennskap til den treenige Gud og
- bidrar til livstolkning og livsmestring for alle døpte i alderen 0-18 år, uansett funksjonsnivå

For det *andre* virker det ikke naturlig å bruke "Forord" som overskrift over den teksten som gjør rede for planens hensikt, mål og oppbygning.

- Vi foreslår at forordet *i stedet* sier noe om bakgrunn og planprosess (omtalt i høringsbrevet, s. 1), historikk og politiske vedtak, hvem planen har som adressater (menigheter og menighetsråd, frivillige medarbeidere, politisk og kirkepolitisk nivå osv.) og hvem som formelt står bak planen. Dette er viktige momenter med tanke på å kommunisere med ulike lesergrupper. Forordet kan avsluttes med tid, sted og underskrift.

I forbindelse med historikken bør det nevnes at dimensjoneringen av trosopplæringen er et uttrykk for hvor mye kristendomsundervisningen i skolen ble redusert ved innføringen av KRL/RLE i skolen.

- Som *ny overskrift* over det som nå heter ”Forord”, kan en for eksempel sette *Formål og oppbygning*. Det er i tråd med plansjangeren å starte med å markere det mest overordnede målnivået. Samtidig kan en her gi en overgripende presentasjon av planen, slik den foreliggende teksten også gjør, og si noe *mer* om hvordan den er bygd opp og skal leses (bl.a. hvilken språkbruk som er lagt til grunn, jf. nedenfor).

For det *tredje* – og det er et hovedsynspunkt i vår uttalelse – det virker ikke tilstrekkelig avklart *hvilken type plan* dette skal være og på hvilken måte den er forpliktende. Med referanse til § 24 b i kirkeloven legger høringsbrevet til grunn at planen skal være ”retningsgivende” og fungere som et ”ressursdokument” for menighetenes arbeid med lokale planer. Det samme framgår av forordet. Spørsmålet er hvordan dette mer presist skal forstås. Hva betyr det når forordet sier at det *forutsettes* at det utarbeides lokale planer, at utviklingsarbeidet *skal* fortsette etter at lokale plandokumenter er vedtatt, og at lokale planer *skal* revideres med jevne mellomrom? Kan menighetene (menighetsrådene) også velge å se bort fra dette? Tilsvarende spørsmål melder seg gjennomgående også i de følgende kapitlene, når det sies at ting *må* eller *skal* være slik og slik. Er dette for eksempel ment som vilkår for at biskopen skal kunne godkjenne lokale planer?

For å gi klare svar på slike spørsmål foreslår vi at ”retningsgivende plan” her presiseres som en kombinasjon av *en forpliktende rammeplan med kjernestoff* og *en kommunikativ plan* som skal stimulere arbeidet med å utvikle og gjennomføre lokale planer for trosopplæring. Dette bør være et sentralt punkt i kapitlet om formål og oppbygning. Men her må det da samtidig sies uttrykkelig hvordan denne plantypen blir *markert formelt* gjennom oppbygning og fastlagt språkbruk. Det kan for eksempel gjøres ved å peke på hvordan det i planen inngår forskjellige typer tekst:

- *Beskrivende* avsnitt som gir uttrykk for Den norske kirkes grunnleggende forståelse av kristen tro og kristent liv.

Det finnes allerede en lang rekke slike avsnitt utover i planen. Det bør vel forutsettes at lokale planer ikke kommer i konflikt med den teologien som blir uttrykt i slike avsnitt. En kan med fordel også finne en måte å markere slike tekster på (slik tilfelle nå er med bibeltekster, eksempler fra praksis osv.)

- *Rammebestemmelser* som sier noe om hvordan lokale planer skal utformes og hvordan lokal praksis skal gjennomføres.

Det ville også være en fordel om slike rammebestemmelser ble markert tydelig, både for dem som skal utforme, praktisere og godkjenne lokale planer. I høringsutkastet vrir det av uttrykksmåter med ”skal” og ”må” uten at det er tilstrekkelig klart om det er ment som gode råd eller som forpliktende rammer. En kan fastlegge en språkbruk hvor *skal* og *må* uttrykker forpliktende rammebestemmelser.

- I forhold til trosopplæringens *innhold* (kapittel 3) kan dette følges opp ved å innføre et skille mellom *hovedemner* (kjernestoff) som lokale planer *skal* arbeide med i løpet av planperioden, og *delemner* som har status som eksempler, forslag eller lignende.

Et slikt skille mellom hovedemner og delemner ble brukt i skolens læreplaner i mønsterplanen fra 1987 (M-87). Slik kapitlet om trosopplæringens innhold nå er utformet, er det ofte uklart hva som er ment som forpliktende hovedemner og hva som er ment som eksempler eller forslag til konkretiseringer (jf. nedenfor).

- *Kommenterende tekst* som vil stimulere og gi impulser til utvikling og praktisering av lokale planer.

Slike tekster finner vi også en rekke eksempler på i planen, men gjerne uten at det framgår klart nok at det dreier seg om den type tekst (jf. nedenfor).

- *Eksempler* på innhold, tiltak eller praksis er på mange punkter allerede markert tydelig i høringsutkastet (gjennom ulike typer tekster i tekstbokser). Det samme gjelder *spørsmål* som skal stimulere arbeidet med lokale planer og lokal praksis.

En slik markering av teksttyper og fastlagt språkbruk må selvfølgelig følges opp i bearbeidningen av planen (jf. våre kommentarer nedenfor til de følgende kapitlene). Et viktig spørsmål i den forbindelse er *hvor omfattende* de forpliktende rammene skal være, dvs. *hvor sterkt* den sentralt fastsatte rammeplanen skal *styre* det lokale arbeidet med trosopplæringen. Formålet med hele reformen er som kjent knyttet til hva som skjer i menighetene. Derfor ser Menighetsfakultetet også grunn til å være på vakt mot ordninger som lokalt kan oppleves som unødig byråkratiske, ved at alt for mye tid og ressurser går med til plan- og papirarbeid, på bekostning av den konkrete gjennomføringen.

Når spørsmål som dette skal vurderes, kan en med fordel også ta utgangspunkt i eller legge vekt på hvilke tiltak som *allerede* gjennomføres i de fleste menighetene (jf. Hauglin, Lorentzen og Mogstad (red): *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet*, s. 191). Lokalt vil det være viktig at det blir anledning til å bygge opp sin plan for trosopplæring med utgangspunkt i tiltak for ulike alderstrinn som allerede fungerer i menighetene.

Dåp, menighet og læring – 1b)

I kapittel 1 markerer planen sin forståelse av sammenhengen mellom dåp, opplæring og menighet. Videre får vi her en første presentasjon av den brede forståelsen av læring som hele planen bygger på.

Menighetsfakultetet støtter den forståelsen av forholdet mellom dåp og opplæring som formuleres i det første avsnittet (s. 4), i tråd med dåpsliturgiens utsagn om at foreldre, faddere og menighet står sammen om ansvaret for at de dømte skal bli hos Kristus når de vokser opp, likesom de ved dåpen blir forenet med ham. Foreningen med Kristus i dåpen innebærer at trosopplæringen får karakter av dåpsopplæring, og at disippelforholdet til Kristus også blir et sentralt mønster for trosopplæringen. Dette bør være et overordnet mål for hele trosopplæringen: *At de dømte skal bli hos Kristus, slik som de ved dåpen ble forenet med ham.* At foreldre, faddere og menighet har et delt ansvar for opplæringen, er viktig. Disse momentene passer også godt sammen med den brede forståelsen av trosopplæring som kommer til uttrykk i det siste avsnittet (s. 4).

Denne forståelsen av trosopplæring som totalformidling bør etter vårt syn være en del av de forpliktende elementene i den nasjonale rammeplanen. Det vil si at vi også støtter den kombinasjonen av livstolkning, tradisjonsformidling og kristen praksis som planen legger opp til. Slik får en også fram den sentrale rollen som menigheten og dens liv spiller og bør spille i

trosopplæringen, til forskjell fra opplæringen i barnehage og skole. Her ligger det også en prinsipiell begrunnelse for at kirkens nasjonale plan for trosopplæring *ikke* uten videre bør bruke *skolens* læreplaner som mønster. Totalformidlingen i kirkelig regi lar seg vanskelig forene med den vektleggingen av testbare kompetansemål som i dag preger skolens planer.

En annen sak er at det ut fra skolens planer fremdeles er naturlig og ønskelig med samarbeidet mellom skole og kirke. Det er også et synspunkt vi deler. Samtidig vil vi peke på at forholdet til opplæringen i barnehage og skole i for liten grad blir synliggjort i de følgende kapitlene i planen.

Det samme gjelder det potensialet som ligger i *fadderordningen*. Her nevnes den i forbifarten, men den kunne med fordel ha vært bedre synliggjort i den øvrige planen, bl.a. ut fra pedagogisk teori om nettverksbygging rundt barn. Fadderordningen er særegen for kirken, den er en institusjonalisert utvidelse av kjernefamilien og kan gi viktig hjelp og støtte i trosopplæringen.

Tilsvarende kunne *familiens* rolle i trosopplæringen ha vært styrket i planen. I den forbindelse kunne foreldreopplæring også ha vært omtalt, for eksempel med tanke på å styrke verdiformidling, familietradisjoner og årstidsmarkeringer som inngår i kristen tradisjon.

Trosopplæring i kirken – 2a)

Høringsbrevet sier at kapittel 2 ”beskriver” trosopplæring i kirken. Det blir nærmere bestemt slik at kapitlet vil gi hjelp til refleksjon, kartlegging og impulser til ideutvikling i menighetens lokale planarbeid. Men dette framgår ikke tydelig nok av selve planteksten. Ved siden av praksisfortellinger og spørsmål finner vi her også en rekke avsnitt som lett kan tolkes som uttrykk for normative rammer. Kapitlet starter for eksempel med en bibelfortelling og en konfirmantfortelling (s. 5). Så sies det at begge fortellingene peker på sentrale tema som *må* ha fokus når vi skal utvikle en fornyet trosopplæring, og det formuleres en lang rekke punkter (samme sted). Da blir det ikke tilstrekkelig klart at dette vel er ment som impulser og hjelp til refleksjon rundt lokalt planarbeid. Når det senere sies at trosopplæringen *må* være inkluderende, stedegen osv. (s. 6), at den *må* gi kjennskap til Bibelens store fortelling, troens ord og symboler osv. (s. 7) og at kirkens kall til handling *må* prege både innhold og arbeidsmåter i trosopplæringen (s. 10), så ligner det mer på forpliktende rammebestemmelser. Dette viser at det også for dette kapitlet er viktig å få på plass et system som ennå tydeligere markerer ulike typer tekst.

Forståelsen av *kirken* som *lærende fellesskap* blir med rette understreket i dette kapitlet. Det som ikke kommer like tydelig fram, er at kirkens trosopplæring grunnleggende sett *må* gjelde for hele livsløpet, ikke bare for den fasen fra 0 til 18 år som reformen har fokus på. I kapittel 1 kommer det godt fram hvordan *dåpen* betyr forening med Kristus og hvordan kristen tro og kristent liv er å bli værende i dette forholdet. Dette viktige teologiske poenget burde ha vært fulgt opp på en bedre måte her og senere i planen. I stedet for å vektlegge at *troen* gis som gave i dåpen (s. 7) og at alle er kalt til å leve og vokse i denne troen (s. 11), bør fokus være på at dåpen knytter mennesker til Jesus Kristus, han som troen retter seg mot og er et livsforhold til. Avsnittet på s. 7 (venstre spalte nederst) kan i stedet for eksempel formuleres slik (med endringer i kursiv):

Tro er et bestemt forhold til den treenige Gud. Ved dåpen blir mennesker forenet med Kristus, uavhengig av den døptes evne til å forstå eller gi uttrykk for troen. (...)

Avsnittet på s. 11 (venstre spalte, midt på siden) kan lyde slik:

Jesus Kristus viser oss Guds nåde i sannhet og kjærlighet. (...). Alle er kalt til å leve og vokse *i troen på Kristus, som de ble forenet med ved dåpen*. Trosopplæringens hovedoppgave er å lære å holde alt Jesus har befalt oss, så vi lever i tro virksom i kjærlighet.

Vi vurderer det heller ikke som noen vellykket formulering når det sies at troen ”sprenger rammene for det vi kan forstå” (s. 8). Den aktuelle setningen kan med fordel strykes. Den kan lett brukes som påskudd for en holdning som ikke tar barn og unges kritiske spørsmål på alvor, og som legger for liten vekt på at troen også søker forståelse. Det er for øvrig et sentralt teologisk poeng at troen, ut fra et trinitarisk gudsbilde, utgjør et sammenhengende hele, og at den treenige Gud faktisk *er* slik han har åpenbart seg gjennom Kristus.

Trosopplæringens innhold

3a)

Menighetsfakultetet støtter som sagt det grepet som her er tatt med å søke å integrere tre dimensjoner i trosopplæringen: livstolkning og livsmestring, kirkens overleverte tro og kristen tro i praksis. Som begrunnelse for dette grepet kunne en gjerne ha vist til at det skal bidra til å holde sammen ulike dimensjoner ved *troen*, ved at både trosinnholdet og troen som tillit knyttes sammen med hverdagslivet og praksisdimensjonen.

Hvordan forholdet mellom livstolkning, overlevert tro og praksis er tenkt, illustreres i modellen på s. 11. Her framstilles det en sirkelbevegelse mellom livstolkning, overlevert tro og kristen praksis. I sentrum står ”Guds kjærlighet i Jesus Kristus”. Dette kan virke litt forvirrende, for ”Guds kjærlighet i Jesus Kristus” er et sentralt uttrykk nettopp for kirkens overleverte tro. Nå forklares modellen med at barn og unge i trosopplæringen skal møte de mest sentrale elementene i troen med ulik innfallsvinkel ut fra sammenheng og alder. En rimelig tolkning av modellen kan da være at det på ulike måter handler om Guds kjærlighet i Jesus Kristus når en arbeider med alle de tre dimensjonene. Det er et godt poeng, selv om poenget da uttrykkes på en noe ensidig måte. For å knytte sammen kirkens overleverte tro, kristen livstolkning og kristen praksis i en sirkel rundt et sentrum, vil det i sentrum være mest sakssvarende å plassere den treenige Gud og hans handling som skaper, frelser og fullender. Det kan markeres ved å fjerne teksten (og ”boblene”) i sirkelens sentrum og i stedet sette inn et symbol for Gud, slik han har åpenbart seg i Jesus Kristus, for eksempel en trekant som omrammer kristogrammet.

Ut fra denne forståelse av trosopplæringens innhold vil Menighetsfakultetet etterlyse en tematikk som i svært liten grad blir synlig i planutkastet. Det gjelder spørsmål om hvordan troen kan *forstås* eller *forsvares* i møte med erfaring og kunnskap som barn og unge møter i mange sammenhenger (på skolen, gjennom mediene osv.), og som gjerne forbindes med religionskritikk. I evalueringen ble det også konstatert at slike spørsmål i liten grad ble tematisert i tiltakene. I planen kan tematikken omtales under overskriften *Livstolkning og livsmestring* (s. 11). Her sies det at trosopplæringen skal formidle troen slik at barn og unge ”kan se sitt liv og sin virkelighet i lys av troen på den treenige Gud”. Dette er helt grunnleggende, og det tilsier at trosopplæringen i sak *også* arbeider med å forsvare troen. Det kan skje ved å ta opp kritikk og innvendinger og reflektere over hvordan kunnskap og erfaring kan forstås i lys av troen på Gud. Dette poenget blir borte når planen samme sted forklarer hva livstolkning innebærer.

I dette kapitlet vil det være særlig viktig å få markert tydeligere hva som skal være forpliktende rammebestemmelser, obligatoriske hovedemner, delemner med status som eksempler, forslag osv. (jf. ovenfor). Det vil kreve gjennomarbeiding av hele kapitlet.

3b)

Når det gjelder detaljeringsnivå – spørsmål 3b) – vil svaret avhenge av hvilket grep en tar for å skille mellom hovedemner (kjernestoff som alle skal arbeide med) og delemner (forslag, konkretiseringer, eksempler). Hvis overskriftene i hver av de tre kolonnene på s. 12f markerer *hovedemner*, oppfatter vi dette som et passende konkretiseringsnivå. Under alle overskriftene på hovedemner bør det så følge en *ingress* som avgrenser emnet noe nærmere og i nokså generelle vendinger sier hva alle skal arbeide med, lære, være med på eller lignende. Noen slike ingresser finner vi allerede i de tre kolonnene. Så reiser spørsmålet seg om hvor langt en skal gå i å foreslå delemner, gi eksempler osv.

Kolonnene om livstolkning og om kristen tro i praksis inneholder nå stort sett bare ingresser som sier at barn og unge *skal* (...). Her bør en vurdere å gå noe videre med forslag til konkretiseringer, ideer, eksempler osv. Da kan en med fordel trekke inn mer av barns hverdagsliv og familieliv, knyttet til stikkord som familie, søsken, besteforeldre, skole, lekser, lek og hobby, sang og musikk, idrett, media, rett og galt, samvittighet osv. I kolonnen om *livstolkning* (s. 12f) bør en dessuten følge opp den tematikken vi har etterlyst ovenfor, nemlig spørsmålene om hvordan troen kan forsvares. Det kan gjøres ved å justere ingressen og supplere emnet "De store spørsmålene" (s. 13) med relevante stikkord (som forholdet mellom tro og vitenskap). Ingressen kan for eksempel formuleres slik (med tillegg i kursiv):

Trosopplæringen skal fremme opplevelsen av egenverd og legge til rette for at barn og unge kan se seg selv og *tolke sin verden* som skapt, elsket og holdt oppe ved Guds kjærlighet.

I kolonnen om kirkens overleverte tro har planen gått lengre i konkretisering enn i de to andre kolonnene. Her er det viktig å sortere slik at en med en gang ser hva som er obligatorisk kjernestoff og hva som er ment som eksempler eller konkretiseringer. Når det gjelder innholdsmomenter, finner vi for eksempel gode stikkord knyttet til trosartiklene, som når det under andre trosartikkel også er tale om Jesu frelsesverk, forsoning og frelse. Derimot savner vi en viktig forutsetning for å forstå talen om soning, forsoning, frelse og tilgivelse, nemlig menneskets *synd* og *skyld*. Det temaet er klart underfokuset i planen. Temaet kan synliggjøres under flere hovedemner, for eksempel under *Andre trosartikkel* og under *Tilgivelse*. Hvis skriftemål nevnes under *Tredje trosartikkel*, kan synd og skyld også omtales der. Temaet er viktig ikke bare for å forstå noe av det særegne i kristen tro, men også for å få et realistisk bilde av menneskelivet.

I emnet om *Bibelen* savner vi henvisning til de to siste kapitlene i Johannes' Åpenbaring. Uten disse tekstene mangler også slutten på den store bibelfortellingen. Et annet spørsmål som bør vurderes i forbindelse med dette emnet, er om det bør innføres en kanon av bibeltekster som alle skal bli fortrolige med. Som kjent skal valg av bibeltekster i skolens RLE-fag nå også gjøres lokalt. Det taler for å sikre fortroligheten med sentrale bibeltekster gjennom trosopplæringen. Dessuten bør vel også Bibelens *tilblivelse* omtales under dette emnet. Det kan for eksempel gjøres ved at ingressen starter slik: "Barn og unge skal bli kjent med Bibelens oppbygning, frelseshistorie og *tilblivelse*, med særlig vekt på ...". For å utvikle en moden og reflektert tro i møte med en kritisk kultur, kan det være viktig at barn og unge også får kjennskap til historiske spørsmål knyttet til Bibelen og dens fortellinger (jf. ovenfor, hvor vi har etterlyst begrunnelse for troen).

Under hovedemnet *Kirken* kan arkitektur med fordel også nevnes som et stikkord.

3c)

Av andre kommentarer vil vi peke på et forhold som ikke er begrenset til dette kapitlet. Det gjelder forholdet mellom internt (kirkelig) og eksternt språk. Bakgrunnen er at trosopplæringen foregår i en kontekst preget av et mangfold av religioner og livssyn. I en slik sammenheng er det viktig å begrunne og profilere trosopplæringen ut fra hva som særpreger kristendommen som religion. For å kommunisere dette gjennom planen er det viktig at språket ikke blir for internt kirkelig.

Vi begrenser oss til et par eksempler for å konkretisere poenget: Når *Bibelen* omtales som hovedemne (s. 13), kunne en ha fått fram at vi taler om kristendommens viktigste kilde. Som introduksjon til trosartiklene kunne en ha poengtert at de sammenfatter kristen tro på Gud og får fram noe av det som særpreger kristendommen sammenlignet med andre religioner. MF vil foreslå at en går gjennom både dette og de øvrige kapitlene for å få bedre balanse mellom internt og eksternt språk. Det er viktig ikke minst av hensyn til eksterne instanser.

Trosopplæringens oppbygning

Kapittel 4 er forholdsvis klart når det gjelder å skille mellom hva som er felles, forpliktende rammer og hva som er veiledning og forslag. Men også her er det behov for å synliggjøre skillet på en ennå klarere måte. De grunnleggende forutsetningene som omtales i ingressen, introduseres med *skal*. Slik introduseres også tekstene under de to første overskriftene, *Systematisk og sammenhengende* og *Bredde og mangfold* (s. 15). Det tilsier at det her er tale om forpliktende rammer.

4a)

Når vi kommer til teksten under den neste overskriften, *Trosopplæringens omfang*, så starter den med å foreslå en veiledende dimensjoneringsnorm på 315 timer (s. 15). Menighetsfakultetet støtter dette forslaget. Samtidig bør det framgå av planen hvordan en har kommet fram til dette timetallet. Det svarer til hvor mye kristendomsundervisningen ble redusert gjennom innføringen av KRL/RLE i skolen. At normen er *veiledende*, understrekes vel også av at hver menighet *må* utvikle en trosopplæring som er tilpasset lokale forhold og lokale ressurser. Men isolert sett er en slik uttrykksmåte uheldig i en tekst som har status som veiledende, ikke som en forpliktende ramme.

4b)

Forslaget om veiledende timeramme reiser selvfølgelig spørsmålet om *hva* som kan eller skal *regnes* som trosopplæring. Menighetsfakultetet støtter den brede forståelsen av trosopplæring som her legges til grunn, med den samme begrunnelsen som brukes i planen: det helhetlige synet på læring i kirken, ut fra tanken om totalformidling. Samtidig vil vi understreke at når dette prinsippet skal praktiseres, så stiller det også klare krav til gjennomføringen. Aktivitetene må være tilrettelagt pedagogisk innenfor en klar kirkelig ramme.

I denne forbindelse vil vi også peke på et annet og svært viktig forhold. Det er at trosopplæringstiltakene *ikke* må bli så *smale* eller *spesielle* (i forhold til interesser, evner eller ferdigheter) at de i praksis utelukker større eller mindre deler av barne- og ungdomskullene fra å delta. De 315 timene er ikke et mål for hvor mye menighetene skal tilby, men for hvor mye trosopplæring hvert enkelt barn *bør få* i perioden fra 0 til 18 år. Det svarer også til at *alle elevene* i den offentlige grunnskolen har fått redusert kristendomsundervisningen med et tilsvarende timetall.

4c)

Vi finner mange gode forslag knyttet til aldersfasene 0-5 år, 6-12 år og 13-18 år. En overordnet generell kommentar er at forholdet til læreplanene for barnehagen og skolen kunne ha vært bedre gjennomarbeidet. Gode tilbud om trosopplæring for barn og unge må legges til rette i forhold til den formelle og uformelle læringen som foregår på andre arenaer. Hvordan det foreslåtte opplegget vil fungere, kan vi ikke vite før det er utprøvd i praksis. Av den grunn er det også viktig at den nasjonale planen som nå skal vedtas, vurderes og etter hvert revideres i lys av erfaringer med utforming og praktisering av lokale planer.

Konfirmasjonstiden

5a)

Menighetsfakultetet støtter forslaget om å inkludere konfirmasjonstiden i planen for trosopplæringen. Nå er det meningen at denne planen skal erstatte *Plan for dåpsopplæring og Plan for konfirmasjonstiden*. Så vidt vi kan se, er planen for dåpsopplæring godt integrert i det foreliggende planforslaget. Det ser ikke på samme måte ut for å være tilfelle med planen for konfirmasjonstiden. Der finner vi bl.a. viktige pedagogiske og didaktiske perspektiver som ikke så lett lar seg plassere innenfor den felles planen for trosopplæring. Det samme gjelder mye av den verdifulle erfaringen som gjennom årene er samlet gjennom konfirmasjonsundervisningen.

Dette er materiale som bør tas med i den nye *håndboka* for konfirmasjonstiden. Håndboka bør også få fram hvordan den flerkulturelle konteksten for trosopplæringen krever en konfirmasjonsundervisning som forklarer det særegne ved kristendommen.

Kapitlet om konfirmasjonstiden i den foreliggende planen bør også ha et klart skille mellom tekster som angir forpliktende rammer og tekster med veiledning, eksempler, forslag osv. Det tilsier at også dette kapitlet bør gjennomgå for å skape klarhet mellom tekster som har forskjellig status.

5b) og 5c)

Menighetsfakultetet støtter anbefalingen om å utvide omfanget på konfirmasjonsundervisningen til 60 timer og forslaget om at konfirmasjonstiden normalt gjennomføres det året konfirmanten fyller 15 år.

Tverrgående perspektiv

Vi vil understreke det verdifulle i å ha med et kapittel som dette. Det kan på en god måte bidra til å utvikle og gjennomføre lokal trosopplæring knyttet til virksomhet eller aktiviteter som allerede foregår i hjem, menighet og lokalsamfunn. Vi vil spesielt framheve betydningen av at arbeidet med de lokale planene for trosopplæring samordnes med planene for diakoni og kirkemusikk. Det kan bidra til å stimulere og styrke det samlede planarbeidet i menighetene. Et *felles fokus* bør da være trosopplæring som inkluderer alle aldersgrupper og bidrar til å utvikle hele menigheten.

Som i de foregående kapitlene er det også her en del uklarhet når det gjelder tekstens normative status. I høringsbrevet og ingressen presenteres de tverrgående perspektivene som *innspill* og *hjelp til refleksjon* rundt arbeidet med lokale planer. Det er for så vidt klargjørende. Men i den løpende teksten vrir det samtidig av utsagn som sier hva som *må* eller *skal* gjøres. Det kan være egnet til å forvirre. I noen av tilfellene er det vel også tale om

forpliktende rammer, som når det sies at trosopplæringen ”må legge til rette for at det utvikles gode relasjoner og godt samspill med familien” (s. 22). Når en skal rydde opp i forholdet mellom tekster med forskjellig status, bør også dette kapitlet gås gjennom på nytt (jf. nedenfor).

6a)

Høringsbrevet spør om alle de omtalte perspektivene *må* være med i planen. Spørsmålet kan forstås på litt forskjellige måter. Vi ser gode grunner til å ta med de perspektivene som her er omtalt, derfor foreslår vi ikke å fjerne noen av dem.

Men selve perspektivene, som markeres med hver sine overskrifter, har en noe uklar status. Ingressen sier at det er noen tverrgående perspektiv som ”ligger til grunn” for arbeidet med lokale planer for trosopplæring, uavhengig av aldersgruppe. Betyr det at menighetene *må* ta hensyn til disse perspektivene, mens den løpende teksten er å forstå som ”innspill og hjelp til refleksjon”? Noen av perspektivene er det rimelig å forstå som slike forpliktende rammer. *Samarbeid med hjemmet og familien* (s. 22) må på en eller annen måte sikres, både av teologiske og juridiske grunner. Det samme gjelder *Barn og unges medvirkning* (s. 22f). Barn og unge er fullverdige deltakere i menighetens fellesskap. Samtidig er barn og unge sikret rett til medvirkning gjennom lovverket. Tilsvarende status har perspektivet *inkludering og tilrettelegging* (s. 23), hvor en tar utgangspunkt i trosfriheten som en menneskerett og peker på hva som da kreves av tilrettelegging ut fra nasjonal lovgivning.

Når vi derimot kommer til de andre perspektivene, er det ikke like selvfølgelig at de er eller skal være forpliktende på samme måte. Dette bør klargjøres nærmere.

6b)

Menighetsfakultetet foreslår å supplere planen med ett tverrgående perspektiv, nemlig *Samarbeid med barnehage og skole*. Planene for skole og barnehage legger nemlig opp til samarbeid med institusjoner i lokalmiljøet, bl.a. med kirken. Menighetene bør derfor utvikle en beredskap for hvordan de kan bistå barnehage og skole. Kompetansemålene i RLE forutsetter for eksempel kjennskap til kirkebygg, troslære, høytider, sakramenter, salmer og etiske tema i Den norske kirke.

6c)

Under perspektivet *Samarbeid med hjemmet og familien* bør fadderordningen og forholdet til fadderne omtales spesielt. Som en institusjonalisert utvidelse av kjernefamilien kan fadderne gi viktig hjelp og støtte i trosopplæringen. Det tilsier at samarbeid med fadderne også tas opp i denne forbindelse.

Lokalt planarbeid

Kapittel 7 beskriver prosessen med å utarbeide en lokal plan for trosopplæring. Kapitlet har en ingress og en rekke formuleringer som tydelig nok viser at menighetene *skal* utvikle lokale planer for trosopplæring, og at de også *skal* gjøre det ut fra grunnlagstenkningen og forutsetningene i planen. Dette taler også for at en i de foregående kapitlene ennå klarere markerer *hva som inngår* i grunnlagstenkningen og forutsetningene for planen, slik vi nå har påpekt mange ganger.

7a)

Menighetsfakultetet antar at kapitlet vil gi god hjelp i arbeidet med å utvikle lokale planer. I dette kapitlet er det også stort sett klart hva som *skal* eller *må* gjøres, hva som *bør* gjøres og hva som er forslag eller ideer osv. Men på noen punkter kunne dette ha vært klargjort bedre også her. Hva menes for eksempel med at den lokale planleggingen og gjennomføringen ”gjøres” i samarbeid mellom menighetsråd, fellesråd osv. (s. 29)? Selve formuleringen uttrykker ikke tydelig nok at dette ikke bare er et forslag, men heller et pålegg som framgår av gjeldende ansvarsforhold (slik de beskrives i kapittel 8).

Ansvarsforhold

8a)

Menighetsfakultetet har i denne forbindelse ikke vurdert om det bør gjøres endringer i gjeldende ansvarsforhold eller ordninger for å ivareta en fornyet trosopplæring. Under omtalen av kirkemøtets ansvar har vi merket oss hva som sies om Plan for trosopplæring, nemlig at den ”gir rammer og føringer for menighetenes lokale planer” (s. 31). Desto viktigere er det som sagt at planen bearbeides slik at de lokale brukerne med en gang ser hva som er hva.

8b)

Det siste spørsmålet vi vil kommentere, er forslaget om at de lokale planene for trosopplæring skal forelegges biskopen for godkjenning. Menighetsfakultetet støtter dette forslaget, med den begrunnelsen at tilsyn med trosopplæringen er en naturlig del av biskopens samlede tilsynsansvar. Da må det samtidig være klart at biskopen skal vurdere de lokale planene ut fra prinsippene i den sentrale planen for trosopplæring. Det er også et argument for at prinsippene (de forpliktende rammene) bør utformes så klart og eksplisitt som mulig.

Det teologiske Menighetsfakultet,
20.04.09

Vidar L. Haanes
Rektor